

elatuksen aineet heinäin ja olkien puuteessa paraaksi on nähty, ja miten karjaa niillä elätetään.

Pohjan puolella Suomenmaata kasvaa paljon peuransammalia, (jäkälöitä) jotka ovat ne kaikkein parhaat hätäaineet lehmille ja joita kansakunta siellä jo on tottunut syksyllä keräämään, koska he ovat nähneet että lehmät niitä mieluisesti syövät ja myös hyvin niistä lypsävät. Vaan Eteläpuolella, jossa näitä vähemmän kasvaa ja jossa heitä ei ole syksystä hankittu, niitten päälle ei voi luottaa.

Mutta Peuran sammalten jälkeen, se paras elatuksen hätäaine on *kuusenhavu*. Moni on kuusen havuilla saanut karjansa kesään, ja vielä nähnyt sen terveelliseksi karjalle. 10

Yksi päälleluotettava Isäntä Kirjottaa tässä seuraavalla tavalla:

»1824 oli kova vuosi Savonmaassa heinäin ja olkien puolesta. Minulla oli silloin 18 kytky lehmää, paitsi hevoisia ja lampaita, yli talven elätettävänä. Syksystä alkain jo uusi elatuksen keino asetettiin heille, niin että kaksi kertaa päivässä annettiin olkee, kerta hevosen sontaa ja kerta potatia. Vaan oljet alkavat kuitenkin niin vähenty-
mään, että minä päätin koetella elättää heitä kuusenhavuilla. 2
päivänä Maaliskuuta 1825. minä tuotin kuorman kuusen havuja, 20
joista ne hienommat hakattiin kassaralla 4 eli 5 tuuman pituisiksi ja
koottiin sammioon, johon sitten kaattiin varia (kuumaa) vettä.
Seuraavana aamuna kerättiin ensiksi se veden päällä oleva sulannut
pihka pois, otettiin pienillä astioilla havut sammioista, sekoitettiin
suolavedellä ja otrajauhoilla ja tarittiin lehmille; mutta ei yksikään
maistanut. Minä kielsin antamasta heille muuta ruokaa. Päivä kulu
jo iltapuoleen, eläinten huuto pusersi jo katkeria kyyneliä karja piian
silmistä, ja emäntä alko joutavaksi kahtoa koko koetuksen, kuin
sanoma tuli että hauvet kelpasi lehmille. Siitä nousi ilo. Nyt annettiin
kerta päivässä olkia, kerta havuja, kerta hevosen sontaa ja kerta
potatia. Mutta kuukauven perästä loppu oljet tykkänään. Siitten 30
annettiin aamustu havuja suolaveden kanssa, eineeksi havuja o-
trajauhon kanssa, murkinoiksi hevosen sontaa, iltapuoleen potatia ja
yöksi havuja otrajauhon kanssa. Sillä tavalla annettiin päivässä 18
lehmälle 1 kuorma havuja, 3 korttelia suolaa, 2 kappaa otranjauhoo
ja 8 kappaa potatia.

Lehmät saivat kauniin karvan, tulivat lihavana ja tervennä ke-
sään, eikä tavotettu sinä kesänä punataudilta, joka ennen vuosittain
tappo lehmii meidän paikoilla.»

Jos alusta pannaan vähän silppua havujen sekaan, niin lehmät syövät 40
niitä mieluisemmin.

Hevoset tottuvat vielä paremmin kuin lehmät havuun, eikä sitä
tarvitte heille hautoo jos se vanhoista puista otetaan. Ne nuoret puut
ovat pihkasemmat, ja sentähden pihka varilla vedellä on pois uutetta-
va.

57 KUOPIO.

Saima n:o 9 29.11 1844

50

Skottdagen utmärkte sig härstädes genom ett förfärligt brakande i
knutarne under en köld af 35° Celsii. Från landsbygden hör man
berättelser om förfrusna lemmar, och i staden har en person ljutit
döden af köld, dock under rusigt tillstånd. Detta låter som skulle

härstädes fylleriet vara en vanligare odygd. Men så förhåller det sig just icke.

Ytterst sällan ser man Savolaksbonden öfverlastad af starka drycker. I Karelen säges detta uti ännu högre grad vara förhållandet. Det bästa tillfälle till denna iakttagelse fanns under marknaden. Den stora folksamlingen på torg och gator var så tyst, att denna stillhet föreföll åskådaren och åhöraren nästan hemsk. Ty ett gladt sorl väntar man åtminstone att få höra. Endast det torg, der hästbyten ske, gjorde härifrån något undantag. Men äfven der tillgick så beskedligt, att veterligen intet enda af de sistledne höst planterade träden skadades, ehuru skyddade blott af några störrar. Så snart mörkret inträdde, och detta inträffade marknadstiden, den 16 Januari, kl. omkring fyra e. m., träffades ute på gatorna icke flera personer än under vårt fredligaste alldagslif – och de äro sannerligen lätt räknade.

Saima har tills nu glömt att förmäla om den betydliga hästhandel, som å orten drifves. Här samlas nemligen marknadstiden spekulanter från hela Finland, från Petersburg och andra orter i Ryssland. Äfven under sednaste marknad såldes en mängd hästar till ett pris mellan 5–900 Rubel stycket. Dessa hästar äro alla trafvare, uppfödda och inkörda af bonden, för öfrigt starkt byggda och uthålliga, men hvarken serdeles vackra eller eldiga. Emellertid måtte väl deras goda egenskaper vara öfvervägande, då de så högt betalas. Och hufvudsaken är, att de till vår penningfattiga landsort inbringa betydliga summor.

58 FRUNTIMMER OCH RÄDDNINGSS- ANSTALTER.

Saima n:o 9 29.11 1844

Mamsell Bremer och H:fors Tidningar hafva bultat på det sköna könets ömma hjertan till förmon för de arma barn, hvilka andlig och lekamlig vanvård så lätt förer i brottets armar. Våga vi i bredd med dessa auktoriteter höja vår röst, så säga vi härtill blott: bättre något än intet!

Alla dessa föreningar, från Engelska Bibelsällskapet till De fattigas vänner i Stockholm, äro lika mycket ett skralt nödfallsplåster för medlemmarnes samveten som en ringa nödhjelp för den lidande menskligheten. De gifva godt tillfälle att öfva barmhertighet med pomp och ståt och att dertill öfva den med runstycken.

Det är känt, att England föregår Europa med exemplet af välgörenhetsanstalter för hela jordklotet. Der offerar Bibelsällskapet summor, öfver hvilkas storhet man i ett fattigt land kan häpnat, derifrån bedrifves Missions verket, derifrån arbetas på slafveriets afskaffande, på fångelsernas reorganisation, på inrättandet af Räddningsanstalter o. s. v. Men okunnighet, nöd och brott tillväxa i England under dessa ansträngningar för verdens bästa. Lord *Ashley* inlemnade 1843 en motion till parlamentet, yrkande på åtgärder till det ondas botande. Han beräknar, att i England och Wales finnas 2 millioner 70 tusen personer, hvilkas undervisning beror af de offentliga skolorna, men att i dessa kunna inrymmas endast 858 900 lärjungar. Han säger, att i Birmingham bland 5 550 inom ett års förlopp arresterade funnits 2 710, hvilka kunnat hvarken läsa eller skriva, att bland 16 000 arresterade i Manchester 4 618 varit i samma belägenhet. En några år förut äfven till parlamentet ingifven berättelse upplyser: att i samma länder ifrån år